

6. Пономарьов А. П. Українська етнографія: навч. посіб. Київ: Либідь, 1994. 317 с.
7. Присяжнюк Ю. П. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: монографія. Черкаси: Вертикаль, 2007. 640 с.
8. Родильні обряди та звичаї: в 5 т. / ред. Н. К. Гаврилюк. Київ: Наукова думка, 2008. Т. 4: Українська культура першої половини ХІХ ст. 1006 с.
9. Українці: історико-етнографічна монографія: у 2 кн. Кн. 1. Описне: Українське народознавство, 1999. 528 с.
10. Українці: Свята. Традиції. Звичаї / уклад. І. Коверець. Донецьк: Альфа-Прес, 2004. 304 с.
11. Чубинский П. П. (1839–1884). Очерк народных юридических обычаев и понятий в Малороссии: очерк. СПб: Тип. Майкова, 1869. 41 с.

Заболотний Євген

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПРАВОСЛАВ'Я ЯК ФАКТОР МАНІПУЛЯЦІЙ ІСТОРИЧНИМИ ФАКТАМИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОТИСТОЯННІ

***Анотація.** У цій статті автором була розглянута проблематика просування проросійських наративів структурами російської православної церкви в Україні в контексті сьогодення, крізь призму історії зроблено акцент на становленні української незалежної церкви.*

***Ключові слова:** російська православна церква, московський патріархат, Православна Церква України, пропаганда.*

***Abstract.** In this article the author considered the issue of promoting pro-Russian narratives, the structures of the Russian Orthodox Church in Ukraine, in the context of today, through the prism of history, emphasized the formation of an independent Ukrainian church.*

***Keywords:** Russian Orthodox Church, Moscow Patriarchate, Orthodox Church of Ukraine, propaganda.*

Історія україно-московського протистояння, як не дивно, розгорнулася і в площині церкви. Ще від часів прийняття віри христової, як державної релігії, Київ – столиця Руси-України – утвердився як один із потужних центрів православної релігії і культури, зберігаючи не так політичне, як сакральне значення в період роздробленості Руси. Занепад Києва, як політичного центру, стався внаслідок різного роду історичних перепитів, трагічних для української державності, починаючи від навали монгольських орд і закінчуючи сторіччями культурної, ментальної і духовної окупації забородами-московитами.

Переломним у цьому контексті став 1686 рік, коли Москва, всупереч релігійним канонам, фактично розірвала зв'язки з Константинополем, як вселенським центром, цим самим пішовши на розкол церкви, втративши свою легітимність. З того моменту Київська метрополія де-факто стала частиною московської церкви, яка почала позиціювати себе нащадком руських традицій. Саме тоді виникла концепція: Москва – третій Рим, яка мала б з позицій імперіалізму легітимувати загарбницьку політику московії, що проголосила себе збирачем православних земель.

За часів СРСР, в основі якого лежала та ж ідея русизму, всіляко просувалася ідеологема «єдиного радянського народу», де провідну роль віддавали саме російському етносу і його культурі. Проте совети, проводячи широку антирелігійну кампанію, мали на меті насадження власного комуністичного культу, разом

із тим знищуючи культурну спадщину, зокрема і українського народу, попутно приписуючи найвидатніші пам'ятки саме росії, очевидно, для того, щоб підкреслити її образ як держави давньої з багатою історією. Яскравим прикладом такого явища є Михайлівський Золотоверхий собор, що був однією з перших православних святинь Руси, серед всього іншого містив надзвичайно цінні мозаїки, які перед знесенням храму були вивезені до росії. А храм було відбудовано вже за часів незалежності.

Унікальна споруда більшовикам виявилася непотрібною, і у 1930-х роках собор зруйнували. Фрески збереглися лише тому, що їх встигли позрізати зі стін, а пізніше відреставрували майстри. Але в Україні вони пробули недовго. Тодішній міністр культури Василь Вовкун розповів: «Під час окупації Києва німці в 1942–1943 році вивозять фрески в Німеччину. Вертаються ці фрески під час двостороннього договору між Радянським Союзом і Німеччиною, Україну знову оминають і потрапляють в Ермітаж. І тепер, щоб нам їх повернути, потрібно було багато років укладати тристоронні угоди, щоб довести, що саме ця річ належить цій країні» [6].

Десять років Україна переконувала Росію повернути фрески Михайлівського собору. І тільки у 2004 р. переговори закінчилися на користь України. Та найскладніше було спочатку вмовити українську владу висувати росіянам вимоги, наголошує історик Сергій Кот. «Дуже довго треба було переконувати нашу владу подати офіційні претензії до російської сторони. Було таке побоювання, що якщо ми піднімемо цю тему, то Росія нам перекриє газ або нафту. Тобто, на рівні уряду були коливання», – зазначив історик [6].

Варто зауважити, що подібна концепція і сьогодні є одним із фундаментальних наративів російської пропаганди, яка постійно апелює до спільності релігії та церкви, представленої в структурі колишньої УПЦ МП, яка змушена була, з огляду на широкомасштабну, відкриту збройну агресію росії, розірвати канонічні зв'язки з РПЦ, проте фактично продовжує просувати наративи російської пропаганди, знову ж таки апелюючи до засад слов'янizmu.

Предстоятель УПЦ МП у своєму зверненні до владимира путіна назвав сьогоднішні події «Касновим убивством», себто братовбивством, просуваючи міф про те, що «наші братні народи» вийшли із спільної «Дніпровської купелі» [2]. Той же предстоятель неодноразово називав війну на сході «громадянською» [1].

В інформаційній площині можна виділити фільм Оксани Марченко, дружини пропутінського політика В Медведчука, «Паломниця» [3], в якому вона пропагує російське православ'я в Україні і його носія, Українську православну церкву, що підпорядкована Московському патріархатові і є частиною Російської православної церкви. Серіал, у якому Марченко їздить по монастирях УПЦ (МП) автом BMW і в дорогому одязі під виглядом звичайної прочанки, почали демонструвати на початку березня, хоча видно, що деякі сцени були зняті влітку [7].

Предстоятель Православної церкви України, митрополит Київський і всієї України Епіфаній в ексклюзивному інтерв'ю Радіо Свобода сказав, що вважає російською пропагандою російськомовний серіал під загальною назвою «Паломниця», який випускає дружина Віктора Медведчука Оксана Марченко.

Коментуючи цей фільм у «Суботньому інтерв'ю», Епіфаній сказав: «Я цього фільму не бачив. Я тільки чув про нього. Бо спілкуюся з вірними. Я не див-

люся російську пропаганду. Зрозуміло, що там, напевне, закладені певні меседжі щодо прощення. Це українське суспільство готувалося взагалі, бо цей фільм був знятий ще за декілька місяців до цього, коли, напевне, розглядали питання, що потрібно всіх пробачити і прийняти. Це стосується особливо бойовиків, які перебувають на окупованих територіях. І зараз ми бачимо подібні меседжі і з боку митрополита РПЦ Онуфрія, який закликає нібито пробачати. Але водночас ми бачимо зовсім інше на практиці», – сказав глава ПЦУ [7].

Очевидно, що отримання українською церквою автокефалії в січні 2018 р. сильно похитнула позиції російського православ'я та й всієї пропаганди, яка прагнула заглушити будь-які амбіції до незалежнення, уособленням якого є постать Петра Сагайдачного. І, очевидно, тому в окупованому Севастополі було демонтовано пам'ятник гетьману, пам'ять про якого, разом із облогою Москви 1610 р., є смертельно небезпечною для російського дискурсу історії.

Гетьман Сагайдачний був канонізований ще десять років тому автокефальною церквою, яка, зрештою, стала частиною ПЦУ. Православна церква України гетьмана визнала святим рік тому рішенням синоду. Але тільки зараз його прославлять під час Богослужіння, щоб допомагав наближати нашу перемогу. «Тепер ми маємо повноцінного українця-покровителя, козака-покровителя, святого, покровителя для наших військових», – кажуть священники [5].

В українців, між тим, з'явилася власна реліквія – меч, яким українці виборували свою незалежність, який зберігався в кают-компанії корабля. 2019 р. командувач військово-морськими силами передає репліку того ж меча команді фрегата Сагайдачний. Три роки репліка меча зберігалася на кораблі, до першого дня війни. Командир флагмана ВМСУ виконав наказ затопити корабель, щоб фрегат «Гетьман Сагайдачний», що був на ремонті, не дістався ворогові [5].

Суспільство не надало належного значення факту незалежнення української церкви, вочевидь тому, що століттями перебувало в духовній окупації, і як твердить правда історії, велич таких подій можна досягнути лише з плином часу. Світло на цей процес певною мірою пролив проект «Таємничі манускрипти». Це продовження масштабного історичного документального проекту «Україна. Повернення своєї історії». В новому фільмі команда проекту розслідує запутану справу про вбивство митрополита Георгія Ярошевського. Перед вбивством українець за походженням митрополит Ярошевський активно досліджував історію України. Перші результати розслідування цього вбивства виводять на затерту і сфальсифіковану історію так званих «темних віків», коли українські землі входили до складу Великого Князівства Литовського. Правда про цей період приховує факти, які змінили хід історії, і пояснює багато подій сучасності [4]. Автори проекту досить доступно пролили світло на історію становлення української церкви.

Отже, проводячи ризик, варто сказати, що утвердження української церкви має рівноцінне до проголошення незалежності значення, бо саме на фундаменті власної мови, історії і церкви постає державна нація.

Джерела та література

1. Громадянська, братовбивча війна на сході України. Youtube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=uQB9hBUx0Qo&ab_channel=%D0%A0%D1

2. Митрополит Онуфрій обратився к Путину: «Это каиновое убийство!». *Youtube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=54fzjz4n1L0&ab_channel=%D0%9F%D0%B5
3. «Паломниця». *Youtube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=cOhvA4JUDqE&ab_channel=%D0%9E%D0%
4. Таємничі манускрипти. Україна. Повернення своєї історії. Фільм четвертий! *Youtube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=vwkk3doyVR0&t=93s&ab_channel=%D0%A2
5. У Софії Київській уперше за 400 років відбудеться ушлявлення святого українського гетьмана – Петра Конашевича-Сагайдачного. URL: <https://tsn.ua/ru/exclusive/petra-konashevi-cha-sagaydachnogo-kanoniziruyut-v-sofii-kievskoy-eto-pervoe-proslavlenie-za-poslednie-400-let-2041564.html>
6. Фрески XII ст. повернули Михайлівському собору. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1183910.html>
7. «Я не дивлюся російську пропаганду» – Епіфаній про фільм «Паломниця» Марченко. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-epifanij-pcu-oksana-marchenko/31222041.html>

Кирилюк Владислав

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПАРТІЯ РЕГІОНІВ ТА «ІСТОРИЧНІ ГРАБЛІ»

Анотація. У роботі розглянуто аналіз низки процесів і явищ, які проявилися у діяльності Партії регіонів після отримання нею всієї повноти влади в Україні, їх співставлення з історичними аналогами, а також вплив Російської Федерації на політику тодішньої української влади.

Ключові слова: історична політика, пропаганда, Партія регіонів.

Abstract. The paper analyzes the number of processes and phenomena that manifested themselves in the activities of the Party of Regions after it received all the power in Ukraine and their comparison with historical counterparts and the influence of the Russian Federation on the policy of the then Ukrainian government.

Keywords: historical policy, propaganda, Party of Regions.

Коли Партія регіонів перемогла на президентських виборах, вона неухильно реалізовувала свою політику в чіткому напрямку. Така діяльність все більше викликала підозри, що кожен крок на шляху до згортання демократичного процесу в країні та поступки національних інтересів іншим країнам, виключення всіх українців із суспільного життя, формування жорсткої вертикалі влади та встановлення авторитарних режимів є елементами концепції плану. Заходи розроблені більш ніж одним агентством у сусідній країні за останні десятиліття.

У цьому суть імперій усіх віків і народів. Проте бажання тодішньої української правлячої еліти долучитися до розбудови нової імперії зовсім не дивує, адже такий вчинок явно суперечить усім інстинктам самозбереження і неминуче призводить до наслідків, схожих на зустріч миші з удавом.

Тому лідери Партії регіонів мали йти по цій лінії – епопея з міністром Табачником, закон про мову тощо на цьому етапі принципово суперечать інтересам Президента та ПР, а її зусилля мають об'єктивно забезпечити внутрішню стабільність для інвестицій та створення передумов для подальшого економічного зростання. Дмитро Володимирович Табачник очолював гуманітарну сферу в Україні з 2002 р., під час своєї першої каденції на посаді віцепрем'єр-міністра з гуманітарних питань, до 2014 р. (перерва 2007–2010), коли був міністром освіти